

Txillardegiren omenez

KARLOS DEL OLMO

Aurkezpena

EIZIE elkarteak ohorezko bazkide izendatu zuen Jose Luis Alvarez Enparantza 2002. urtean, baita plazaratu ere Txillardegik berak aukeraturiko itzulgai zatia eta dagokion itzulpena elkarteak apailaturiko “Itzulpen Antologia” bilduman. Itzultzaile bati egin dakioken omenaldirik onena hark itzuliriko zer edo zer plazara ekartzea delakoan, EIZIEren omenaldi xume moduan ekarri dugu aldizkarira bilduma horretako testua —bizirik zegoela itzultzaileak berak hura hautatu zuelako, hain zuzen ere—, familiaren izenean Joseba Alvarez semeak idatziriko sarrera erantsita.

Itzulpen Antologia III liburuaren aurkezpenean Lurdes Auzmendik dioenez, “belau-naldi oparoa izan da itzulpenaren ikuspegitik ere 1930 urteen inguruan jaiotakoena; (...) bakoitza bere lan esparrutik euskararen aldeko langile etengabeak izan dira. Arantzazun 1968an euskara batuaren aldeko bidea

hartu ondoren, orduan 40 urteren bueltan zebilen belaunaldiko antologia honetan biltzen ditugun guztiak igo ziren gurdi hartara, eta beraietako asko Euskaltzaindian bertan kargu pisuzkoak izatera ailegatu dira urteen joanean.

(...)

Azken batean, euskara alor guztietara hedatzen hasteko orduan, erabilera soziala bermatuko bazen, alor gehienetan gure hizkuntzak behar zituen baliabideak lantzen, edo zeuden baliabideak behar berrietara egokitzen hasi zen belaunaldia da hau, horretarako erabili zuen tresnetako bat itzulpena izan zelarik”.

Txillardegik *Antologiarako* Albert Memmiren *Kolonizatuaren ezagugarria* liburutik aukeraturiko pasarte itzulia ekarri dugu orriotara, ukitu edo eguneratu gabe.

Karlos del Olmo

Izar berri bat Muitzako zeru bidean

Familiaren izenean, milesker Txillardegiri *Senex* aldizkarian eskainitako tartearengatik. Ez da inoiz erraza izaten hil berria den lagun baten inguruan ezer idaztea, eta zer esanik ez lagun hori norberaren aita bada. Duela egun gutxi berari eginiko elkarrizketa batean bere ahotsa entzuteak harri bihurtu zizkidan hesteak, hil zenez geroztik bi hilabete pasa diren arren, doluan murgilduta gabiltzan seinale argia. Berak utzitako hutsunearen tamainaz oraindik jabetzen ez garela konturatzen hasiak gara. Eta ni ezin ninteke kexa, kartzelatik atera eta azken bi urteak berarekin pasa ditudalako, bere ondoan. Nolabait esatearren, agurtzeko aukera izan dut. Tamalez, espetxean dauden beste euskal preso politiko askok aukera hori ere ez du izan urte luzeotan.

Baina sentipen pertsonala alde batera utzita, euskarak, euskal kulturak, Ezker Abertzaleak eta Euskal Herriak egun bizi duen egoerak argi eta garbi erakusten du bai Txillardegik eta baita beste milaka euskal herritarrek urte luze hauetan eginiko lana eta borroka ez dela alferrikakoa izan. Eta, nire ustez, eginiko ekarpen nagusia, euskal pentsaera politiko, sozial eta kulturala modernizatzea izan zen. EAJren nazionalismo historikoa, euskaldun fededun delakoa, baztertu eta abertzaletasunaren edukia berritzea, alegia: Euskal Herria euskalduna, laikoa, ezkertiarra, arrazakeriaren aurkakoa eta integratzailea, internazionalista, solida-

ria... ETaren sorrera, euskara batuarena edota literatur mailako eraldaketa ezin dira ulertu gorago aipatu dugun iraultza kulturala kontutan hartu gabe.

Gure herria gerra ondorengo zulo beltzean zegoela, Euskal Herrian argi txiki bat piztu zuten haietariko bat izan zen Txillardegia, eta hil aurretik, argi txiki hura gure lurra argitzen eta elikatzen duen eguzki indartsua nola bihurtu den ikusteko aukera izan zuen. Amestutako Euskal Herri aske, euskaldun eta ezkertiarra ikusteko denborarik ez zion eman, baina gure herriak harturiko norabideaz ez zuen inolako zalantzarik.

Euskal Estaturik gabe euskarak etorkizunetik ez zuela zekiela eta euskararik gabeko Euskal Herriarik ez dagoelako, abertzaleen arteko elkarlanari sekulako garrantzia eman izan zion bizitza osoan. Ildo horretan, EHBai, Bildu eta ondorengo Amaiurren sorrera pozez eta esperantzaz bizi izan zituen. Horren froga argiena da, joan den urteko urriaz geroztik eta hil zen arte, behin bakarrik atera zela etxetik, azaroaren 20an, hain zuzen, hauteskunde orokorretara aurkezten zen Amaiur koalizioari bere bozka emateko...

Ilunpetan jaio zenak, argipean utzi gaitu. Ez dugu ahaztuko. Milesker.

Joseba Alvarez

2012ko martxoan

Kolonizatuaren ezagugarria

ALBERT MEMMI

JOSE LUIS ALVAREZ ENPARANTZA «TXILLARDEGI»

Donostia, 1929. Idazlea, politikaria, hizkuntzalaria, Euskal Herriko Unibertsitateko irakaslea, euskararen alor guztiak jorratu ditu, ia euskal aldizkari guztietan idatzi du: idazle oparo eta nobelagile eta hizkuntzalari garrantzitsua, *Leturiaren egunkari ezkutua* (1957), *Peru Leartzako* (1960), *Elsa Scheelen* (1969), *Haizeaz bestaldetik* (1979) idatzi ditu besteak beste. Bere lehen nobela inglesera itzulita eta argitaratuta dago, eta beste zenbait liburu gazteleraz ere argitaratu dira. Saiakerearen alorra ere asko landu du, nagusiki artikulugintzaren bidez, eta politika izan da jorratu duen alor horietako bat. A. Memmiren *Kolonizatuaren ezagugarria* liburu-ko bigarren zatiko lehen atala aukeratu du itzultzaileak antologia honetarako.

I. Kolonizatuaren mitozko irudia

Mitoaren jaiotza

Burgesiak langilearen irudi alegiazko bat proposatzen eta hedatzen duen bezala, kolonizatzailearen izateak kolonizatuaren irudi bat eskatzen eta onar erazten du. Itzurpide hau gabe, kolonizatzailearen jokabideak, burgesiarenak, eta bion bizimoduek berek, lotsagarri lirudikete. Guk hemen, halere, mitogintza hori ager eraziko dugu, hain zuzen gauzak ongiegi orrazten eta konpontzen dituelako.

Eman dezagun, salaketa-irudi horri ga-gozkiolarik, nagikeriaren arazoa. Itxura denez, Liberia-tik hasi eta Maghreb-etik Laos-eraino, kolonizatzaile guztien adostasuna biltzen du. Iduribide hori noraino

den *erosoa* erreparatzea, ordea, erraza da. Kolonizatzailearen gorantza kolonizatuaren apalkuntza dialektikan parte funtsezko bat betetzen du. *Ekonomiaren mailan*, gainera, *onurakorra da*.

Ezerk ez lezake hobeki garbi kolonizatzailearen hobaria, horren lanak baino; ezerk ez lezake, berebat, hobeki zuzenets kolonizatuaren txirotasuna, beroren lanik ezak baino. Kolonizatuaren mitozko irudiak, horretara, besteak beste, ezin sinetsizko alferkeria agertuko du. Kolonizatuarenak, berriz, ekintzarako nahi prestua. Horrekin batera, kolonizatuaren erabilera oso onuragarri eta fruitukorra ez dela idarokitzen du kolonizatzaileak; eta horrek, noski, bidezko egiten dituela ezin sinetsizko alokairu horiek.

Langileria trebeago eta jakintsuago iza-
nez gero, kolonikuntzak berak irabaz zeza-
keela pentsa bide liteke. Hori, ordea, ez da
batere segurua. Erdipurdikoko kolonizatzaile-
en artean badago langile eskolaturik; bai-
na kolonizatzaileen artean badago langile
eskolaturik; baina kolonizatuen arteko bere
kideak baino hiruzpalau aldiz lantsari han-
diagoak eskatzen ditu. Hots, ez du hiruz-
palau aldiz gehiago ekartzen Europatarrak
ekartzen, ez zenbatasunez ez nolakotasunez;
*merkeago da hiru kolonizatu erabiltzea Euro-
patar bakar bat baino*. Edozein lanetarako
behar dira espezialistak, bai, baina ahalik
eta gutxienak hobee; eta bere herrikideen
artean hautatzen ditu kolonizatzaileak. Eta,
horrez gainera, eta zuzena denez, europatar
langileak eskatzen dituen begiramentuez eta
lege-babesaz. Kolonizatuari, berriz, besoak
eskatzen zaizkio, eta besterik ez aipatzen:
beso horiek, gainera, hain daude gutxietsi-
rik, pare bakar baten orde z hiruzpalau beso-
pare alogera daitezkeela.

Entzuterakoan, dena dela, alferkeria
hori (nahiz egiazkoa nahiz alegiazko) dela-
ta, horren hasarre ez dagoela aurkitzen da.
Kolonizatzaileak umore onean aipatzen du
irriz, hartaz trufatzen dela; kolonizatua zer
den adierazteko eguneroko hiztegia erabil-
tzen du etengabe, baina baita osatzen, baita
berriak asmatzen ere. Ezer ez aski koloniza-
tuaren akats harrigarriak biltzeko. Liriko eta
bihozpera agertzen da, baina lirismo ukako-
rraren alderdian: kolonizatuak ez du ilerik
esku-ahurrean, baina kanabera gaitz bat,
arbola bat. Eta nolako zuhaitza den, alajain-
koa! Eukaliptus bat, thuia bat, Ameriketa-
ko haritzondo zahar bat... Nik dakita zer?
Zuhaitz bat ote? Ez: oihan oso bat!

Baina, benetan ote da alferra koloniza-
tua? Galdera gaizki egina da, egia esateko.
Alde batetik helburu-neurri bat finkatu
behar litzateke aurrenik, herri batetik bes-
tera aldagarria; eta bestetik, herri oso bat
sala ote daiteke alferkeriaz? Gizabanakoak,
pertsonak alegia, sala daitezke, baita behar-
bada talde berean oso ugariak direnean ere;
beroi lan-ekarpena motela ez ote denez
galdegin daiteke; eta gaizki jateak, alokairu
apalek, etorkizunik ezak, gizarte-patuaren
eskasak, kolonizatua bere eginbeharretatik
aldentzen ez ote duten soma.

Errezelagarria, bestalde, hau da; sala-
keta horrek nekazaritzako morroina eta hi-
ri-inguruetakoko biztanlea ez-zez, irakaslea,
ijenerua eta osagilea ere erasotzen dituela;
nahiz hauek kolonizakideek hainbat ordu
lanean pasatzen badute ere. Salaketak, hitz
batez, koloniko gizataldeko *persona guztiak*
erasotzen ditu. Errezelagarria hau da: sala-
ketaren *bateratasuna* eta erasotako *oro-
kortasuna*: denak erasorik, eta batera; eta,
hortaz, kolonizaturik batere ez salbatzea,
batere inoiz ezin salbatzea. Hau da: *salake-
ta ez datxeko inolako soziologi edo kondaira
baldintzari*.

Ez dago horretan guztian, beraz, ohar-
keta objetiborik batere: horrelakorik balego,
liferentziarik baliteke, eta aldakuntzen
arabera birmoldatuz joan beharko luke iru-
diak. Horretan guztian, aldiz, *instituzio* bat
dago, legeketak bat: salakundearen bitartez
kolonizatzaileak alfertzat legetzen du kolo-
nizatua. Hori horrela, gauza agiri bilakatzen
da kolonizatua, zernahi lan-postuz jabetu-
rik, nolana hiko lehian lanegiteagatik ere, ez
dela sekula alfer bat baizik izango. Beti, be-
raz, arrazakeriara bihurtzen gara; ezen hau

salatuaren alderdi egiazko edo alegiazkoen finkaera eta betirako legeketa baita, eta salatailearen fagoretan, noski.

Azterpide berbera egin liteke berriro kolonizatuaren lepora egotzi ohi diren ezagugarri guztien arabera.

Kolonizatzaileak bere hizkeran kolonizatu zozoa dela esaten duenean, akats honek babesba eta zaindaritza eskatzen dituela adierazi nahi du. Eta horretan funtsatzen da, farrerik gabe, «protektorado» delakoen ideia, babes-herriena (neronek horrela entzuna askotan). Kolonizatuaren beraren interesetan komeni da bera buruzagitzaren eginkizunetatik urruntzea; eta erantzukizun larriak kolonizatzailearen eskuetan ipintzea. Eta kolonizatzaileak, artaren larregian ez erortzeko, kolonizatu atzeratu gaiztoa dela erasten duenean; grina makur, lapur eta doilor xamarra dela, bere polizi-lana eta gogortasuna zuzenesten ditu. Bidezkoa baita buruberoen kirtenkeria arriskutsuetatik begiratzea; baita (kezka bidezkoa!) norberaren buruaren alde jokatzeko! Gauza bera kolonizatuaren beharrik ezaz omen, konforta, teknika, eta aurrerapenekiko erakusten duen desegokitasunez, gabeziarekiko ezagun omen duen ohitura harrigarriaz: zergatik kezkatuko ote litzateke kolonizatzailea, kaltearra, bitima, pairatzailea bera, kolonizatu alegia, sobera kezkatu agertzen ez denean? Zuhurtzia beltz ausartaz erantsi ohi duenez, zerbitzu txar bat egitea litzateke: alegia, zibilizazioaren beharretara bortxatzea. Hortaz! Ez dezagun ahantz zuhurtzia ekaldetar bertutea dela, eta berek bezala guk geronek ere onar dezagun zuhurki kolonizatuaren errumestason hori. Badago, bestalde, kolonizatuaren esker-txar famatu hori, idazle guztiek, behin

eta berriz ahobatez aipatua: batera gogorazten digu joera itsusi horrek bai kolonizatzaileari kolonizatuak zor dion guztia, bai, ongi guztiok, alferrik galduak direla; eta kolonizatu erremendiatzeko asmoak oro alferrikako direla.

Harrigarria da presentakera horrek besteren beharrik ez izatea. Zail da, gonbarazio baterako, alderdi horietatik gehienak elkartzea, bilduma gauzakoa, sintesi objektiboa alegia, lortuz. Ez da batere gauza ageria, esate baterako, zergatik eta nola izan daitekeen kolonizatu batera ume-zirtzila eta gaiztoa, alferra eta atzeratu. Umea eta prestua batera izan zitekeen, esate baterako, XVIII. mendeko gizon basa haren antzera; edo haurra izan, baina lanetako gogorra eta zaildua. Edo-ta alferra eta maltzurra batera. Oraindik ere hobeki: kolonizatuaren lepora aurtikiak diren ezagugarriok elkar ukatzen dute, baina honek ez dio salatzaileari enbrazo mendrenik ere egiten. Bateratzen zaigu kolonizatu jan-xuhur eta janari behar txikitakotzat, eta *horrekin batera* okela, koipe, alkol eta zernahi keta okaztagarrien jaletzat. Bateratzen zaigu koldarra dela, ezer jasaten ez dakiela; baita zibilizazioaren debekuek geldituz erazten ez duten alimaleztat. Alferrik da, berriro ere, eraso horien arteko gotortasuna kolonizatzaileagandik at bilatzea. Eraikuntza horren oinarrian, azkenik, bultzada bakar bat aurki daiteke: kolonizatzailearen helburu ekonomiko eta arima-barnekoa. Horiek dira logikaren ordaria, eta horiek azaltzen eta argitzen kolonizatuari egozten zaizkion ezagugarriak. Azken finean, denak dira kolonizatzailearen *aldeko*; baita lehenago begiraldian kaltegarri itxura dutenak ere.

Desgizakuntza

Bost axola zaio kolonizatzaileari kolonizatua egiazki zer den. Hau bere egian aurkitu eta bildu nahi izan beharrean, berori aldatu eta eragin beharrak mogitzen du bereziki. Eta kolonizatuaren bir-moldaketa hori oso da argigarria.

Lehen-lehenik ukaera mordo luzea da: kolonizatua *ez da* hau, *ez da* hori, *ez da* hura. Baiespenen aldetik ez da behin ere hartzen; eta hartzen delarik, psikologiaren edo etikaren mailan *hutsune* bat salatzen izaten da. Hala nola, arabitar ostatu-emaizta erraza, nahiz hau oso nekez presenta badaiteke joera itsusi gisa. Arretaz begiratu gero, gorantzak turistengandik heldu direla aurkitzen da; bidenabar han gertatu diren Europatarrengandik, eta ez kolonizatzaileengandik, alegia ez kolonian finkaturik bizi diren Europatarrengandik. Hara eta berehala, akabo ostatu-emaiztaren probetxua: elkarrekiko gurutzamenduak akabo, eta bi multzoen arteko hesiak gora. Paleta berehala truka, eta kolonizatua oso bestela pintatzen hasten da: goganbehartsu, bernekoi, hertsu, fanatikoa. Zer bilakatu da ostatu-emaizta zabal hura? Ukatu ezinik, alderdi ilunak eta ondorio deskalabratuak ager erazten hasten da.

Ateak aisa zabaltzeko joera, horrela, arinkeriaren, esku-zabalkeriaren, etxekalte-keriaren ondorio bihurtzen da, geroaren eta burubidearen zentzurik eza. Jauntxoengandik hasi eta fellah-enganaino, ederrak dira jaiak, oparoak, baina segida... nolakoa? Kolonizatuak lurjo egiten du, bahiturik eskatzen, eta azkenean besteren diruaz zorrak kitatzen! Eman dezagun, alderantziz, kolonizatuaren bizimoduaren apala aipatu dela, beharrik-ez

ezagun hori gogorazi dela. Zer errepikatuko da? Ez dela hori ere, kasu, zuhurtzi-alderdia, zozokeriazkoa baizik. Aurkitutako edo asmatutako ezagugarri *guztiak* eskasia eta hutsunearen seinale bailiren.

Horrela kondatzen dira, herronka, kolonizatua zigortzen duten dohain guztiak. Eta kolonizatuaren gizatasuna, horrela, kolonizatzaileak ukatua, okil bihurtzen zaio, igaro ezina. Alferrik da-dio-kolonizatuaren *jokabideak alde zurretik somatzen saiatzea* («Somatu-ezinak dira horiek»... «Berekin ez dago ezer inoiz jakiterik»). Bihozkadek eta oldekeriak gidatzen bide dute kolonizatua, harritzeko eta kezkatzeko moduan. Eta, egia esan, oso bitxia izan behar du kolonizatuak, horrenbeste urtez haren ondoan kolonizatzailea bizi ondoren, hain izkutu eta uler-ezin gerta dakion... edo, bestela, kolonizatzaileak arrazoin sendoak badituzkeela pentsatu beharko da ezin-irakur horretan horrela kokatzeko.

Hona hemen orain kolonizatuaren desnorketa edo nor-galera horren beste seinale bat: *anitzaren marka* bataia litekeena agian. Kolonizatua ez da sekula berezten liferentzi-bidez; baina izenik gabeko mordotasunean itoa eta nahasia agertzen da, («*Horiek* hau eta hori dira... *Horiek* beti bat»). Neskame kolonizatua goiz batetan ez badator, ez du kolonizatzaileak esango *bera* dagoela gaisorik, neskamea alegia; ez du esango *bera* arrakeroa dela, edo tratu zailegia betetzeko gogorik ez duela. (Zazpi astegunetan zazpi lanegun: neskame kolonizatuak bakanka baizik ez dute besteei eman ohi zaien asteroko pausaldia gozatzen). Eta hau esango du: «Ezin daiteke *horiekin* konda». Ez pentsa gero hizkera-kontu hutsa denik. Ez horixe.

Kolonizatzaileak ez ditu ikusi nahi bere nes-kamearen biziera-gertakariak banan-banan, eta pertsonal eta pribatu gisa. Berezitasu-nean mamitzen den biziera hori ez zaio axo-la: pertsona gisa, gizabanako gisa, neskamea ez da, izan.

Kolonizatzaileak, azkenik, gizonik gehie-nei aitortzen eta uzten zaien eskubiderik sa-kratuena ukatzen zaio kolonizatuari: askata-suna. Kolonikuntzaren giroan kolonizatuari ezarri dioten bizimoduan ageri denez, aska-tasun hori ez da ezertarako kontutan hartua izan. Dagokeenik ere ez da sumatzen. Bere zorigaitz-girotik irteteko, horrela, koloniza-tuak ez du atekarik batere: ez eskubidezkoa (hiritarkuntza), ez mistikazkoa (erlijio-truke edo bihurketa). Ez dago kolonizatuaren es-kuetan bere burua kolonizatua ala koloniza-tzailetzat hautatzea.

Zer atxik ote dezake desegintza tematu eta lehiatsu horren buruan? Dударik gabe, kolonizatzailearen «alter ego»a ez da. Nekez da gizakume bat. Gauza bilakatzeko abian gertatzen da. Azken buruan, eta koloniza-tzailearen xederik gorena betetzekotan, *ez luke izan ere behar kolonizatzailearen beha-rretatik at; alegia, kolonizatu soil beharko luke bihurtu.*

Ageri denez, oso fruitukorra da joka-bidea. Gero eta bertago dago kolonizatua alimale, piztia eta gauzetatik. Hots, hauei zertan gagozkieke gu zordun? Honela kon-prenitu behar da kolonizatzaileak horren jokabide eta irizpide lotsagarriak hartu ahal izatea. Kolonizatua autoa gidatzen ari, esate baterako: horra hor kolonizatzaileak inolaz ere irentsi nahi ez duen ikuskaria: bidez-kotasun guztia ukatzen dio, ukatu, egintza hori haren eskuetan tximukeria hutsa edo

bailitzan. Kolonizatua ukitu duen istripuak, horrela, baita larria denean ere, farregura ematen du. Kolonizatu-oste bat metrailatu-rik gertatzeak, ere berean, doi-doi ekartzen du besaburuak altxatzeaz beste keinurik. Bere semearen heriotzarengatik negarrez ari den emazte kolonizatuak; senarraz pleini den emazte kolonizatuak, oso oso urrutitik baizik ez diote idarokitzen amaren eta emaz-tearen oinazea. Oihu desordenatu horiek, keinu bitxi horiek, harengan inoiz urrikirik sortu balitz, hoztu egingo zuketzen.

Orain dela gutxi kondatu digu idazle batek, bitxikeriaz ongi baliaturik, ihizirik ezean, hasarre bizian joan erazten zirela ber-takoak kaiola handitara, eta bertara indar-ka sarrerazten. Horrelako kaiolok egiteko burutazioak izatea; areago, fotoak ateratzen utzi izanak, ongi erakusten dute karkoa: era-tzaileen gogoan, ikuskari harek ez zuen deu-sik ere gizaterrenik: gertakaria gizatasunetik at mamitzen zen.

Gezurtaraketa

Kolonizatuaren puskatu-nahi eroa, ko-lonizatzailearen eskabideetan sortu da. Ez da harritzekoa, hortaz, biei elkarri horren zehazki egokitzea. Zehaztasun horrek, hale-re, ezin hobeki ezkontze horrek, itxura de-nez, indartu eta funtsatu bezala egiten du, zuzenetsiz, kolonizatzailearen jokabidea. Oraindik ere ohargarriago, oraindik ere kal-tegarriago, kolonizatuarengan berarengan horrek guztiak esnatzen dituen oihartzu-nak.

Beti ere bere buruaren irudi horren aurrean paratuta, legeetan eta giza-harre-man guztietan irudi horixe proposatua eta

irents-erazia, nola nahi duzu errepikarik ez ematea? Ezina liteke arduragabe gelditzea, axolakabe begiratzea, eta kanpotik itsatsia bezala jarraitzea, haizearekin batera hegal-datuko litzatekeen afruntu gisa. Azkenean ezagutu egiten du, ontzat hartzen du, bai, baina gorroto den eguneroko tresna ontzat hartzen den bezala. Salaketak kezkatu egiten du, asaldtu egiten du; eta areago hau bere salatzaileari bildur zaiolako, eta indartsu delako funtsean miresten. Ez ote du honek egia hein batez?—dio batzutan bere kolkorako—. Ez ote gara gu guztiok apur batez bederen errudun? Horrenbeste langabe ikusirik, ez ote gara alferrak? Ustelak ere babide gara, geure buruak zanpatzera honela uzten baititugu. Kolonizatzaileak desiratu eta hedatu, mitozko irudi ahalkegarri hori gailendu egiten da, eta kolonizatuak bere buruan noritu eta bizitu egiten du, eta funtsean onartu ere bai. Mamitu egiten da horrela, obratu, eta *kolonizatuaren moldagintzan laguntzen horretara*.

Jokabide hori ez da ez-ezaguna: gezurta-raketa bat da, mistifikazio bat. Klase zuzentzaileen ideialogia, jakina denez, nagusitu egiten zaie hein batez zuzendutako klaseei. Hots, burruka-ideialogiek oro badakarte beti, barruan, etsaiaren irudi bat. Ideialogia hori onartuz, horrela, zapaldutako klaseek, markatu zaien betekizuna ematen dute ontzat. Eta honek azaltzen du, besteak beste, gizartearen iraupena: onetara ala bortxaz, ontzat ematen dute zanpakuntza zanpatuek berek. Kolonikuntzaren mailan, herriak-herriaren aurka obratzen da zanpaketa, baina eskema berbera da beti. Ideialogia kolonizatzailean leku garrantzitsua dagokie kolo-

nizatuaren erretratuari eta betebeharrari. Egiatik urrun dagoen ezagupide bat nahi bada, jakina; baina beharrezkoa, eta ideialogiaren barruan gotorra. Eta ideialogia horri bere baietza ematen dio kolonizatuak: asaldtu, ez osoki; baina emana halere.

Horra hor modan dauden idea horiei dagokien egi-atal bakarra: menpetasunezko konplejoa, kolonigarritasuna, eta abar. Bere bilakabidearen une batean badago, eskierki, kolonizatuaren aldetik, kolonizatzailearekiko halako jainera edo atxikimendua. Atxikimenduhau, ordea, ez da kolonikuntzaren iturria edo jatorria, ondorio eta fruitua baizik. Kolonitar okupazioaren *ondoren* sortzen da, eta ez okupazio hori baino lehena-go. Kolonizatzailea jaun eta jabe osoki izan dadin, ez da asko objetiboki hala izatea: bere bidezketasunean ere sinetsi behar du. Eta alderantziz bidezketasun hori osoa izan dadin, kolonizatu objektiboki jopu izatea ez da aski: bere halakotzat jotzea ere behar da.

Hitz batez, kolonizatuak onartu egin behar du kolonizatzailea. Kolonizatzailearen eta kolonizatuaren arteko lotura, horrela, puskatzailea eta eraikitzailea da batera. Kolonikuntzaren bi gudakideok apurtzen eta piztutzen ditu: kolonizatzailea eta kolonizatu. Bata zanpatzaile, erdipurdiko izaki, gizatar, arrakero, bere abantailez tematua, itxuraldatua agertzen da; bestea berriz, zanpatu gisa, bere hazkundean moztua, bere desegintzarekin tratuan ari.

Kolonizatzaileak bere burua kolonizatzailetzat onartzeko zirikatua eta bultzatua den bezala, kolonizatuak, bide beretik, biziko bada, bere burua behar du onartu kolonizatutzat.

Txillardegi: una nueva estrella en el cielo de Muitza

Como homenaje a uno de sus socios honoríficos recientemente fallecido, José Luis Álvarez Enparantza “Txillardegi”, publicamos un texto escrito por su hijo en nombre de toda la familia, que rinde un sentido homenaje y realiza un somero repaso al recorrido vital de Txillardegi. Incluimos, además, un texto traducido y seleccionado por el propio traductor, ya publicado por EIZIE en la antología denominada *Itzulpen Antologia III*, que coordinaron Lurdes Auzmendi y Koldo Biguri.

Txillardegi: une nouvelle étoile dans le ciel de Muitza

En souvenir de l'un de ses membres d'honneur récemment disparu, José Luis Álvarez Enparantza, plus connu sous le pseudonyme de Txillardegi, EIZIE publie dans cette revue un texte rédigé par son fils, au nom de toute sa famille, où il retrace sommairement le parcours polyvalent de son père, tout en lui témoignant un émouvant hommage. Cet écrit est accompagné d'un texte traduit par Txillardegi lui-même qu'il choisit pour être inséré dans une anthologie intitulée *Itzulpen Antologia III*, et publiée par EIZIE sous la coordination de Lurdes Auzmendi et Koldo Biguri.

Txillardegi: a New Star in the Sky of Muitza

In homage to one of our honorary members who recently passed on, José Luis Álvarez Enparantza (nicknamed Txillardegi), we have published a text written by his son in the name of the whole family, that is both a heartfelt homage to Txillardegi and brief overview of his life. It is accompanied by a text translated by Txillardegi and chosen during his lifetime by the translator himself; it was previously published in the anthology *Itzulpen Antologia III* [Anthology of Translation III] published by EIZIE (Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpreteen Elkarte, the Association of Translators, Correctors and Interpreters of the Basque Language) and edited by Lurdes Auzmendi and Koldo Biguri.

